



# **basic education**

Department:  
Basic Education  
**REPUBLIC OF SOUTH AFRICA**

## **SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS**

**XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)**

**PAPILA RA VUNHARHU (P3)**

**2019**

**XILETELO XA MAKOREKETELO**

**TIMARAKA: 100**

**Xiletelo xa makoreketelo lexi xi na tipheji ta 10.**

**MAAVELO YA TIMARAKA**

<b>XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA: TIMARAKA TA</b>	<b>50</b>
<b>VUNDZENI NA MAKUNGUHATELO</b>	<b>VM = 30</b>
<b>RIRIMI, XITAYILI NA VUHLERI</b>	<b>RXV = 15</b>
<b>XIVUMBEKO</b>	<b>X = 05</b>
<b>NTSENGO</b>	<b><u>50</u></b>
<b>XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO: TIMARAKA TA</b>	<b>2 x 25 = 50</b>
<b>VUNDZENI, MAKUNGUHATELO NA XIVUMBEKO</b>	<b>VMX = 15</b>
<b>RIRIMI, XITAYILI NA VUHLERI</b>	<b>RXV = 10</b>
<b>NTSENGO</b>	<b><u>25</u></b>

**MIMFUNGHO LEYI NGA TIRHISIWAKA EKA MAKOREKETELO****MFUNGHO      NHLAMUSELO**

—	Ehansi ka xihoxo xin'wana na xin'wana xa mapeletelo na mahikahatelo.
II	Etlhelo ra xinene eka swivulwa leswi nga twisisekiki.
=	Etlhelo ra xinene loko mukamberiwa a nga avangi xitshuriwa xa yena hi tindzimana.
m	Etlhelo ra xinene loko ku ri na mbuyelelo wa timhaka kumbe marito.
/	Loko a hlanganisile marito.
—	Loko a hambanisile marito.
←	A a fanele a sungurile ekusunguleni ka ntila eximatsini.
→	A nga fikangi emakumu ka xinene.
↑	A a fanele a sungurile eka mintila leyi a nga yi tlula.
↓	A nga fikangi emakumu ka pheji.

**XIYENGE XA A: XITSALWANA****XIVUTISO XA 1****1.1 A ndzi nga tshembi loko va ndzi byela.**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Leswi a nga byeriwa swona, xivangelo xo va a byeriwile na loyi a byeriweke hi yena.
- Leswi a swi endla leswaku a nga tshembi.
- Nkarhi lowu a nga wu teka ku kondza a sungula ku tshemba.
- Leswi humeleleke ku kondza a tshemba.
- Lava khumbekaka eka mhaka ley.
- Xiboho lexi a xi tekeke loko a kumile ntiyiso.
- Dyondzo ley a yi kumeke.
- Switsundzuxo eka van'wana.

[50]

**1.2 Puresidente wa tiko ra Afrika-Dzonga.**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlamuselo ya nhlokomhaka.
- Ku siviwa ka puresidente Zuma hi Ramaphosa.
- Xivangelo xa ku pfumaleka ka vun'we hi nkarhi wa puresidente Zuma.
- Vun'we lebyi veke kona loko puresidente Ramaphosa a nyika mbulavulo.
- Kurhula loku veke kona epalamende.
- Ndlela leyi vun'we byi tipaluxeke hayona.
- Matitwelo ya vaakatiko hi vun'we lebyi.
- Ku vuyeriwa ka tiko hi vun'we lebyi.
- Dyondzo eka vaakatiko va Afrika-Dzonga.
- Swubumabumelo na swisolo.

[50]

**1.3 Loko a ndzi tswariwile endyangwini wa swigwili.**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Ndyangu lowu a tswariweke eka wona.
- Xivangelo xo navela ku tswariwa endyangwini wa swigwili.
- Mimovha, tindlu na swakudya.
- Swikolo leswi a a ta dyondza eka swona.
- Ku xiximiwa loku a a ta ku kuma eka vanhu.
- Vanghana lava a a ta tsakela ku hanya na vona.
- Leswi a faneleke ku swi endla leswaku a fikelela xiyimo lexi.

[50]

**1.4 Vunene na vubihi bya matirhiselo ya tibasari leti nyikiwaka vantshwa.**

**Vunene**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlamuselo ya nhlokomhaka.
- Ku va vantshwa lava pfumalaka va kota ku dyondza.
- Ku hunguteka ka xiyimo xa vugevenga na vukhamba etikweni.
- Ku hunguteka ka vusweti emindyangwini ya vantshwa lava pfunekkeke.
- Ku tumbuluxiwa ka mintirho.
- Ku va vantshwa va fikelela mintirhovutomi leyi va yi tsakelaka.
- Leswi nga endliwaka leswaku tibasari ti tshama ti ri kona.

**Vubihi**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlamuselo ya nhlokomhaka.
- Ku hlawuriwa ka vanyiki va tibasari lava nga tshembekangiki.
- Ku nyamalala ka tin'wana ta timali ta tibasari leti.
- Ku va vantshwa va tirhisa mali ya tibasari eka leswi nga yelaniki na dyondzo.
- Leswi nga endliwaka ku sivela ku tirhisiwa ka tibasari hi tindlela to homboloka.

[50]

**1.5 Vavasati va kota ku tiyisela evukatini ku tlula vavanuna. Pfumela kumbe u kaneta.**

**Ku pfumela**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Tinxaka ta vukati.
- Ku lehisa timbilu hambiloko vanuna va vona va va xanisa.
- Ku tiyisela ku xanisiwa hi maxaka ya vanuna va vona.
- Vavasati van'wana va swi kota ku kurisa vana hambi va nga ri va vona va ngati.
- Mintirho yo engetela leyi vavasati van'wana va yi tirhaka.
- Ku tshikeleriwa hi vanuna va vona hambiloko va endlile leswinene.
- Nseketelo lowu vavasati lava nga evukatini va faneleke ku nyikiwa wona.

**Ku kaneta**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Tinxaka ta vukati.
- Ku va vavanuna va lehisa timbilu hambiloko vasati va vona va va xanisa.
- Ku va va tiyisela ku xanisiwa hi maxaka ya vasati va vona.
- Ku va vavanuna van'wana va swi kota ku kurisa vana va ri vox.
- Mintirho yo engetela leyi vavanuna van'wana va yi tirhaka.
- Ku tshikeleriwa hi vasati va vona hambiloko va endlile leswinene.
- Nseketelo lowu vavanuna lava tekeke va faneleke ku nyikiwa wona.

[50]

- 1.6 Eka swivutiso swa 1.6.1–1.6.3 mukamberiwa u ta xiyaxiya swifaniso leswi a nyikiweke swona kutani a tsala xitsalwana hi xin'we xa swona, a aneka mhaka leyi xi n'wi tiselaka yona emiehlekeweni. U ta nyika xitsalwana xa yena nhlokomhaka leyi faneleke.

**LEMUKA LESWI:** A KA HA NYIKIWI SWIKOMBISO SWA TINHLOKOMHAKA KU PAPALATA MAKOREKETELO YA MBOYAMELATLHELORIN'WE HIKUVA VAKORETI VAN'WANA VA NYIKA TIMARAKA KU YA HI SWIKOMBISO LESWI NYIKIWEKE NTSENA, VA NGA HA LANGUTI VUTITUMBULUXERI LEBYI VAKAMBERIWA VA BYI NYIKEKE.

[50]

**NTSENGO WA XIYENGE XA A:**

50

## XIYENGE XA B: XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO

### XIVUTISO XA 2

#### 2.1 PAPILA RA XIKAYA

Eka papila ra yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Adirese ya mutsari leyi sikuhatiweke evokweni ra xinene.
- Ku tlula ntila laha swi faneleke.
- Xilos.
- Vundzeni. (Manghenelo, miri na mahetelelo. Xikongomelo xi fanele ku boxiwa.)
- Nsariso. (A ku tsariwi xivongo naswona a ku sayiniwi.)  
(Mukamberiwa a nga ha tsalela mutswari kumbe munhu un'wana na un'wana loyi a n'wi hlayiseke a tlhela a n'wi nghenisa xikolo.)

[25]

#### 2.2 MATIMU YA MUFI

Eka matimu ya yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlokombhaka. (Loko yi tsariwile hi maletere lamatsongo ya khwatihiatiwa, loko yi tsariwile hi maletere lamakulu a yi khwatihiatiwi.)
- Mavito na xivongo xa mufi.
- Siku, n'hweti na lembe ro tswariwa.
- Ndhawu laha a tswariweke kona.
- Vatswari va mufi.
- Vuxokoxoko bya swa tidyondzo.
- Vuxokoxoko bya ntirho wa yena.
- Ku teka.
- Siku ro hundza emisaveni.
- Xivangelo xa rifu. (Ku nga ri ku vika nkosi.)
- Lava a va siyeke.
- Ku n'wi navelela ku etlela hi kurhula.
- Ku phata xivongo xa yena.

(Mukamberiwa a nga fanelangi ku tsala tanahi munhu wo sungula.)

[25]

#### 2.3 ATIKILI YA PHEPHAHUNGU

Eka atikili ya yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Vito ra phephahungu leri nyikiweke na siku leri atikili yi tsariweke hi rona.
- Nhlokombhaka. (Loko yi tsariwile hi maletere lamatsongo ya khwatihiatiwa, loko yi tsariwile hi maletere lamakulu a yi khwatihiatiwi).
- Xifaniso loko xi ri kona.
- Vito ra mutsari ehenhla ka hungu.
- Vundzeni.
- Vuxokoxoko bya vutihlanganisi bya mutsari.
- Ku sikuhata.

[25]

2.4

**MBULAVULO**

Eka mbulavulo wa yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlokomhaka. (Loko yi tsariwile hi maletere lamatsongo ya khwatihiwi, loko yi tsariwile hi maletere lamakulu a yi khwatihiwi.)
- Ku xeweta nhlengeletano hi ku ya hi swiyimo swa varhambiwa.
- Ku khensa ku nyikiwa nkarhi wo vulavula.
- Ku titivisa.
- Vito ra muganga/buloko.
- Ku khensa xiyenge lexi tumbuluxiweke xo lwa na vugevenga na vukhamba.
- Ku hlohotela vaakatiko leswaku va tirhisana no seketelana na xiyenge lexi.
- Ku khensa ku yingiseriwa na ku gimeta mbulavulo.

[25]

2.5

**INTHAVHIYU**

Eka inthavhiyu ya yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlokomhaka. (Loko yi tsariwile hi maletere lamatsongo ya khwatihiwi, loko yi tsariwile hi maletere lamakulu a yi khwatihiwi).
- Siku, nkarhi na ndhawu.
- Ku thya swimunhuhatwa mavito lawa ya tsariweke hi maletere lamakulu evokweni ra ximatsi ya landzeriwa hi hikombirhi.
- Ku xewetana.
- Swiendlo swa swimunhuhatwa endzeni ka swiangi.
- Swivutiso swi ta va swo hlamulana hi ndlela ya mafundza.
- Yi fanele yi teka xivumbeko xa n'wangulano.
- Muvutisi u va a lulamisile nonganoko wa swivutiso.
- Mbhirisan lowu kongomisiweke eka nhlokomhaka.
- Ku gimeta na ku lelana.

[25]

2.6

**XIVIKO**

Eka xiviko xa yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlokomhaka. (Loko yi tsariwile hi maletere lamatsongo ya khwatihiwi, loko yi tsariwile hi maletere lamakulu a yi khwatihiwi).
- Loyi xiviko xi kongomisiweke eka yena.
- Vito ra xikolo.
- Lava a va endzeleke ku kuma vumboni bya ndzavisiso wa yena.
- Swivangelo leswi a swi kumeke.
- Swibumabumelo na swintshuxo.
- Vito ra mutsari na xiyimo xa yena.
- Nsayino.
- Ku sikuhata.

[25]

**NTSENGO WA XIYENGE XA B:****50****NTSENGO WA TIMARAKA:****100**

**XIYA:**

- Tirhisa rhubiriki minkarhi hinkwayo loko u koreketa xitsalwana xa vutumbuluxi (Papila ra vu3, XIYENGE XA A).
- Timaraka to sukela eka 0 ku fikela eka 50 ti avanyisiwile hi tinhlamuselo ta 5 ta vuswikoti.
- Eka swilaveko swa Vundzeni, Ririmi na Xitayili, nhlamuselo yin'wana na yin'wana ya vuswikoti eka leta ntlhanu yi avanyisiwile hi swiyimo swimbirhi: xa le henhla na xa le hansi xikan'we na maavelo ya lawa ya tirhisiwaka ya timaraka.
- Xivumbeko a xi khumbeki hi ku aviwa ka xiyimo xa le henhla na xa le hansi.

**RHUBIRIKI YA MAAVELO YA TIMARAKA EKA MAKOREKETELO YA XITSALWANA EKA RIRIMI RA LE KAYA [TIMARAKA TA 50]**

Swilaveko	Vuswikoti byo hlawuleka	Vuswikoti bya le henhla	Vuswikoti byo amukeleka	Vuswikoti bya madyondza	Vuswikoti byo ka byi nga fikelelangi
<b>VUNDZENI &amp; MAKUNGUHATELO</b>  (Mahlamulelo na miehleketo) Maveketelolo ya miehleketo eka makunguhatelo. Ndzemuko wa xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu.	<b>28–30</b>  -Mahlamulelo yo hlawuleka/lama tlhontlhaka miehleketo na ku hundzisa eka leswi languteriweke -Miehleketo ya vutlhari, leyi tlhontlhaka miehleketo naswona leyi vupfeke -Mahungu ya veketeriwile hi ndlela yo hlawuleka naswona ku na nkhulukelano (nhlangano) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo	<b>22–24</b>  -Mahlamulelo lama vumbiweke kahle swinene. -Miehleketo leyi faneleke no tsakisa naswona yi kombisa vumboni byo va yi vupfile -Mahungu ya veketeriwile kahle swinene naswona ku na nkhulukelano (nhlangano) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo	<b>16–18</b>  -Mahlamulelo lama amukelekaka -Miehleketo leyi nga na nkhulukelano na ku khorwisa -Mahungu ya veketeriwile kahle naswona ku na nkhulukelano (nhlangano) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo	<b>10–12</b>  -Mahlamulelo ma na nkhulukelano kun'wana -Miehleketo a yi twisiseki naswona a yi kombisi vutumbuluxeli -Ku na vumboni byitsongo bya maveketelolo na nkhulukelano wa mahungu	<b>4–6</b>  -Mahlamulelo yo huhula -Miehleketo yo hlanganahlangana yo ka yi nga kongomisi mhaka -Mahungu yo huhula no vuyeleriwa -Mahungu a ya veketeriwangi kahle naswona ya hava nkhulukelano
<b>TIMARAKA TA 30</b>	<b>Xiyimo xa le henhla</b>				
	<b>25–27</b>  -Mahlamulelo ya xiyimo xa le henhla kambe lama nga riki na swihlawulekisi swa xitsalwana xo hlawuleka no tlhontlhaka miehleketo -Miehleketo ya vutlhari no vupfa -Mahungu ya veketeriwile hi ndlela ya vutshila naswona ku na nkhulukelano (nhlangano) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo	<b>19–21</b>  -Mahlamulelo lama vumbiweke kahle -Miehleketo leyi faneleke no tsakisa -Mahungu ya veketeriwile kahle swinene naswona ku na nkhulukelano (nhlangano) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo	<b>13–15</b>  -Mahlamulelo lama amukelekaka kambe hungu a ri hlamsueriwangi ri twisiseka swinene -Miehleketo yi na nkhulukelano lowu eneleke na ku khorwisa -Mahungu ya veketeriwile kahlenyana naswona ku na nkhulukelanonyana (nhlanganonyana) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo	<b>7–9</b>  -Mahlamulelo hakanyingi a hi lama ma kongomaka -Miehleketo yi tala ku va leyi nga hlanganangiki na ku hlanganahlangana -Ku hava vumboni lebyi kombisaka maveketelolo lamanene na nkhulukelano wa mahungu	<b>0–3</b>  -A nga kalangi a ringeta ku angula ku ya hi nhlokomhaka -Miehleketo hi leyi yi nga fanelangiki naswona a yi fambelani nakatsongo na nhlokomhaka -A yi na nkongomo naswona yi pfuvapfuvekile

**RHUBIRIKI YA MAAVELO YA TIMARAKA EKA MAKOREKETELO YA XITSALWANA EKA RIRIMI RA LE KAYA [TIMARAKA TA 50]**  
**(ku yisa emahlweni)**

Swilaveko		Vuswikoti byo hlawuleka	Vuswikoti bya le henhla	Vuswikoti byo amukeleka	Vuswikoti bya madyondza	Vuswikoti byo ka byi nga fikelelangi
<b>RIRIMI, XITAYILI &amp; VUHLERI</b>  Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swa fambelana na xikongomelo/nkucetelo, vundzeni; Mahlawulelo ya marito. Matirhiselo ya ririmi na swiaki na milawu ya rona; mahikahatelo, ntivoririmi na mapeletelo.	<b>Xiyimo xa le henhla</b>	<b>14–15</b>  -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swa fambelana swinene na xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu -Vutitshebmi eka ku tirhisa ririmi naswona hi ndlela yo hlawuleka no tsakisa -Xi koka rinoko naswona xi na thoni leyinene no tlhavula. -Swihoxo swa ntivoririmi na mapeletelo a swi kona -Xi vumbiwile hi ndlela ya vutshila swinene	<b>11–12</b>  -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swi fambelana kahle na xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu -Ririm i leri faneleke naswona thoni ley i tirhisiweke hi ley fanaka minkarhi hinkwayo -Swihoxo swa ntivoririmi na mapeletelo a swi talangi -Xi vumbiwile hi ndlela ya vutshila	<b>8–9</b>  -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swa fambelana na xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu -Ririm i tirhisiwile hi ndlela yo amukeleka ku hlamusela mahungu -Thoni hi ley i faneleke -Ku tirhisiwile ririm i leri amukelekaka ku tiyisisa vundzeni bya hungu	<b>5–6</b>  -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito a swi fambelani ngopfu na xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu -Matirhiselo ya ririm i ya xiyimo xa madyondza swinene -Thoni na dikixini a hi leswi faneleke -Ku na nkayivelvo wa ntivomarito	<b>0–3</b>  -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito a swi fambelani na xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu -Ririm a ri twisiseki -Nkayivelvo wa ntivomarito wu endla leswaku mahungu ya nga twisiseki
		<b>13</b>  -Ririm i ra xiyimo xa le henhla naswona ri na thoni ley i faneleke no tlhavula -Swihoxo swa ntivoririmi na mapeletelo a swi kona -Xi vumbiwile hi ndlela ya vutshila	<b>10</b>  -Ririm ro faneli naswona hakanyingi ra vuyerisa -Thoni hi ley i faneleke na ku vuyerisa -Swihoxo swa ntivoririmi na mapeletelo i switsongo -Xi vumbiwile kahle swinene	<b>7</b>  -Matirhiselo lamanene ya ririm eka minkarhi yin'wana -Hakanyingi thoni hi ley i faneleke kambe ku na nkayivelvo wo tirhisiwa ka ririm ro twisiseka	<b>4</b>  -Ku hava matirhiselo lamanene ya ririm -Ku tirhisiwile swivulwa swo fana kumbe switsongo leswi hambanke -Ku na nkayivelvo lowukulu wa ntivomarito	
<b>XIVUMBEKO</b>  Swihlawulekisi swa xitshuriwa. Mavumbelo ya tindzimana na swivulwa.	<b>Xiyimo xa le hansi</b>	<b>5</b>  -Mavumbelo ya nhlokohaka i ya xiyimo xo hlawuleka swinene -Vuxokoxoko lebyi hlawulekeke. -Swivulwa na tindzimana swi vumbiwile hi ndlela yo hlawuleka swinene	<b>4</b>  -Vuxokoxoko byi vumbiwile hi ndlela yo twisiseka -Ku na nkhulukelano -Swivulwa na tindzimana swi vumbiwile hi ndlela leyinene -Xitsalwana xa ha twisiseka	<b>3</b>  -Ku vumbiwile vuxokoxoko lebyi faneleke -Swivulwa na tindzimana swi vumbiwile hi ndlela leyinene -Xitsalwana xa ha twisisekanya	<b>2</b>  -Ku na timhakanyana to khomeka -Swivulwa na tindzimana swi hoxekile -Xitsalwana xa ha twisisekanya	<b>0–1</b>  -Ku pfumaleka timhaka leti lavekaka -Swivulwa na tindzimana swi hoxekile -Xitsalwana a xi twisiseki
<b>TIMARAKA TA 5</b>						

**XIYA:**

- Tirhisia rhubiriki minkarhi hinkwayo loko u koreketa xitsalwana xa vutumbuluxi (Papila ra 3, XIYENGE XA B).
- Timaraka to sukela eka 0 ku fikela eka 25 ti avanysiwile hi tinhlamuselo ta 5 ta vuswikoti.
- Xivumbeko a xi khumbeki hi xiymo xa le henbla na xa le hansi.

**RHUBIRIKI YA MAAVELO YA TIMARAKA EKA MAKOREKETELO YA XITSALWAMBIKO XO LEHA EKA RIRIMI RA LE KAYA [TIMARAKA TA 25]**

Swilaveko	Vuswikoti byo hlawuleka	Vuswikoti bya le henbla	Vuswikoti byo amukeleka	Vuswikoti bya madyondza	Vuswikoti byo ka byi nga fikelelangi
<b>VUNDZENI, MAKUNGUHATELO &amp; XIVUMBEKO</b>  Mahlamulelo na miehleketo. Maveketelelo ya miehleketo eka makunguhateloxi. Xikongomelo, vaamukeri va hungu, swihlawulekisi/swiaki swa ririmia na mbangu	<b>13–15</b>  -Mahlamulelo yo hlawuleka na ku hundzisa leswi a swi languteriwile -Miehleketo ya vutlhari leyi vupfeke -Vutivi byo enta bya swihlawulekisi swa muxaka wa xitshuriwa -Matsalelo lawa ya nga humiki emhakeni -Vundzeni na miehleketo swi vumbanile, swi hlamuseriwile kahle hi vuxokoxoko byo seketela nhlokohmaka -Nhlamuselo ya vuenti swinene naswona vuxokoxoko hinkwabyo byi seketela nhlokohmaka -Xivumbeko lexi faneleke no va na nkhaqato	<b>10–12</b>  -Mahlamulelo lamanene lama kombisaka vutivi lebyinene bya swihlawulekisi swa muxaka wa xitshuriwa -Ku na ku kongoma mhaka a ku na ku huma emhakeni -Vundzeni na miehleketo swi vumbanile, swi hlamuseriwile kahle hi vuxokoxoko byo seketela nhlokohmaka -Xivumbeko lexi faneleke lexi nga na swihoxo switsongo swa nkhaqato	<b>7–9</b>  -Mahlamulelo yo ringanelia lama kombisaka vutivi bya swihlawulekisi swa muxaka wa xitshuriwa -Mhaka a yi kongomihi ku hetiseka -ku na ku humanyana emhakeni -Vundzeni na miehleketo swi vumbanile hi ndlela leyi amukeleka -Ku na vuxokoxoko byin'wana lebyi seketelaka nhlokohmaka -Hi ku angarhela xivumbeko hi lexi faneleke kambe xi ri na swihoxo swa nkhaqato	<b>4–6</b>  -Mahlamulelo ya madyondza lama kombisaka vutivinyana bya swihlawulekisi swa muxaka wa xitshuriwa -Ku na ku kongomanyana kambe matsalelo ya huhula -A hi minkarhi hinkwayo vundzeni na miehleketo swi vumbanaka -Ku na vuxokoxoko byitsongo lebyi seketelaka nhlokohmaka -Milawu ya xivumbeko yi tirhiswe hi ndlela yo ka yi nga twisiseki -Ku na swihoxo swo tala	<b>0–3</b>  -Mahlamulelo a ya kombisi vutivi bya swihlawulekisi swa muxaka wa xitshuriwa -Nhlamuselo a yi le rivaleni naswona yi humile swinene emhakeni -Vundzeni na miehleketo a swi vumbanangi -Ku na vuxokoxoko byitsongo swinene lebyi seketelaka nhlokohmaka -A ku tirhiswangi milawu ya xivumbeko leyi faneleke
<b>RIRIMI, XITAYILI &amp; VUHLERI</b>  Thoni, rhejisitara, xitayili, xikongomelo/nkucetelo, vaamukeri va hungu na mbangu Matirhiselo ya ririmia na swiaki na milawu ya rona; Mahlamulelo ya marito; Mahikahatelo na mapeletelo	<b>9–10</b>  -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swi fambelana swinene na xikongomelo, vaamukeri va hungu na mbangu -Ku na nkhaqato wa ntivoririmi naswona wu vumbiwile hi mfanelo -Swihoxo a swi kona	<b>7–8</b>  -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swi fambelana kahle na xikongomelo, vaamukeri va hungu na mbangu -Hi ku angarhela ku na nkhaqato wa ntivoririmi naswona wu vumbiwile hi mfanelo -Ntivomarito wa kahle swinene -Swihoxo a swi talangi	<b>5–6</b>  -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swi fambelana na xikongomelo, vaamukeri va hungu na mbangu -Ku na swihoxonyana swa ririmia -Ku na ntivomarito wo ringanelia -Swihoxo a swi onhi nhlamuselo	<b>3–4</b>  -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swo fambelananyana na xikongomelo, vaamukeri va hungu na mbangu -Ntivoririmi wo pfumala nkhaqato wu tlhela wu va na swihoxo swo tala -Ntivomarito wo kayivela -Nhlamuselo a yi le rivaleni	<b>0–2</b>  -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito a swi fambelani na xikongomelo, vaamukeri va hungu na mbangu -Swihoxo swi tele naswona ku na ku pfuvapfuvana ka timhaka -Ntivomarito a wu fambelani na xikongomelo -Nhlamuselo a yi twali nakatsongo
<b>TIMARAKA TA 10</b>					